

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Programlarının Tercihinde Biyoloji Sevmenin Etki Düzeyinin Belirlenmesi

İclal ŞAHİN¹, Meral BELDÜZ KOLCU²

Öz

İnsan hayatı tercihlerle şekillenmektedir (Tuzcuoğlu, 1994). İnsanın sahip olduğu ve hayatında önemli bir yer kaplayan mesleğin seçimi de böyle bir yönelimdir. Bu nedenle çok dikkatli yapılması gerekmektedir (Özay Köse & Gül, 2016). Karadeniz’de bulunan bir vakıf üniversitesinin sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunun (SHMYO) programlarına ait ders planları incelendiğinde toplam 405 dersin 102 tanesinin biyoloji bilim dalı tabanında olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle araştırmanın amacı SHMYO öğrencilerinin üniversite bölümlerini seçmelerinde fen alanı derslerinden biyoloji dersinin etkisi düzeyinin incelenmesidir. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımına ait tarama deseni kullanılmıştır. Çalışma 2022-2023 yılının bahar döneminde yapılmıştır. Çalışmanın evreni 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Karadeniz Bölgesi’ndeki bir vakıf üniversitesinin SHMYO’da öğrenim gören ön lisans öğrencileri iken, çalışmanın örneklemi 2022-2023 eğitim-öğretim yılında vakıf üniversitesinin SHMYO’da öğrenim gören 310 ön lisans öğrencisidir. Örneklem, amaçsal örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak 2 kısımdan oluşan bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 2020 programı kullanılmıştır. Buna göre öğrencilerin çalışmaya katılımın orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanları, mezun oldukları lise türlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların, üniversitede okunan programlara göre anlamlı şekilde farklılaştığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarını seçmelerinde biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, yaşa, cinsiyete, anne ve babanın eğitim durumu ve mesleğine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelime: Biyoloji sevmek, sağlık meslek yüksekokulu, meslek tercihi

Determining the Effect Level of Liking Biology in the Choice of Health Services Vocational School Programs

Abstract

Human life is shaped by choices (Tuzcuoğlu, 1994). The selection of a profession, which is significant in one's life, is such an orientation. Therefore, it requires great care (Özay Köse & Gül, 2016). When examining the course plans of the health services vocational college (SHMYO) of a foundation university in the Black Sea region, it was understood that 102 out of a total of 405 courses were based in the biological sciences. Hence, the purpose of the study is to examine the level of influence that biology courses, as part of the science subjects, have on the SHMYO students' choice of university departments. The study employed a survey design, which is a quantitative research approach. The study was conducted during the spring term of the 2022-2023 academic year. The universe of the study consisted of associate degree students studying at the SHMYO of a foundation university in the Black Sea Region during the 2022-2023 academic year, while the sample consisted of 310 associate degree students studying at the SHMYO of the foundation university during the 2022-2023 academic year. The sample was determined by purposive sampling method. A data collection tool consisting of 2 parts was

¹ Patoloji Laboratuvar Teknikleri, Avrasya Üniversitesi/TRABZON, c_ical_sahin@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5340-1081

² Tıbbi Laboratuvar Teknikleri, Avrasya Üniversitesi/TRABZON, meralbelduz@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9760-4817

used as the data collection instrument. SPSS 2020 software was used for data analysis. Accordingly, it has shown that the participation of students in the study was at a moderate level. The scores obtained by the students from the scale did not significantly differ according to the types of high schools they graduated from. It has been understood that the scores obtained by the students from the scale significantly differed according to the programs they study at the university. It has been understood that the scores obtained by the students from the scale related to liking the biology course, in choosing SHMYO associate degree programs, did not significantly differ according to age, gender, and the educational status and profession of the parents.

Key Words: Loving biology, health vocational school, career choice.

Makale Geçmişi	Geliş: 17. 01. 2024	Kabul:29.06.2024	Yayın:30.06.2024
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atf	Şahin, İ. & Beldüz Kolcu, M. (2024). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Programlarının Tercihinde Biyoloji Dersini Sevmenin Etki Düzeyinin Belirlenmesi. <i>Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi (USMAD)</i> , 6, ss.2-15.		

Giriş

İnsan hayatı tercihlerle şekillenmektedir. İnsanlar giyecekleri elbiseden, okuyacakları kitaba, yaşayacakları mekândan, dinleyecekleri müziklere, yiyecekleri yemeklere kadar hayatlarının her anında bir tercih yapmak durumundadırlar. Tercih etmek bir yönelme biçimidir. İnsan; elindeki seçenekler arasında daha az istenilen yönleri olanlardan daha çok istenilen yönleri olanlara yönelmektedir. (Tuzcuoğlu, 1994). İnsanın sahip olduğu ve hayatında önemli bir yer kaplayan mesleğin seçimi de böyle bir yönelimdir. Ayrıca meslek; bir bireyin geleceğidir. Meslek seçimi insanın geleceğini oluşturması ve şekillendirmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle çok dikkatli yapılması gerekmektedir (Özay Köse & Gül, 2016). Kişi mesleğini seçerken; tüm meslekleri göz önüne getirmekte ve kendi ilgisine, yeteneğine ve isteğine en uygun olana yönelmektedir (Yılmaz, 2017).

Meslek seçiminin önemszenmesi yanında mesleğin de ne olduğunun tanımlanması gerekmektedir. Meslek; belirli sürede alınan uygulamalı ya da teorik eğitim sonucunda bireyin topluma fayda sağlamasını veya fayda sağlayacak bir ürün üretmesini sağlayan; kendisine de maddi bir getiri sağlayan etkinlik olarak tanımlanabilir (Soysal & Arıcıoğulları, 2021). Sadece para kazanma yolu olmayan meslek, bireyin ayrıca kendini ifade etmesini ve gerçekleştirmesini de sağlamaktadır. Dolayısıyla bireyin kendini ifadesi ve gerçekleştirmesi doğru mesleği seçmesiyle mümkün olmaktadır (Tuzcuoğlu, 1994).

Bireylerin meslek seçimlerinde tercih edilen üniversite eğitiminin yerinin irdelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Üniversite eğitiminde, bireysel tercihler, öğrenme ve bireysel araştırma yapma gibi özellikler baskındır. Üniversitede eğitim öğrenim almak isteyen öğrencilerin özellikle kendilerini günün şartlarına uygun hale getirme ve geliştirme ve yüksek gelir elde edilecek bir meslek sahibi olma isteği olduğu belirtilmektedir (Ünal, 1990)

Bireylerin meslek seçimlerinin özellikle lise döneminde net bir çerçeveye büründüğü anlaşılmakla beraber, bu dönemde meslek seçiminin çeşitli faktörlerin etkisinde kaldığı anlaşılmaktadır. Literatüre bakıldığında bu etkilerin çevre ve aile baskısı, iş bulma endişesi ve kişinin yetenekleri etrafında toplandığı anlaşılmaktadır (Atlı & Gür, 2019). Owen ve diğerleri (2011) ise; üniversite öğrencilerinin bölümlerini seçme nedenleri üzerine yaptıkları araştırmada başlıca nedenin istenilen alana duyulan ilgi olduğunu belirtmişlerdir (Ensari & Alay, 2017; Korkut-Owen vd., 2012). Benzer şekilde ilginin üniversite tercihini ve meslek tercihini etkilediğini ifade eden bir başka çalışma da Kaysi (2021) çalışmasıdır. Bu çalışmada öğrencilerin bir üniversite programına yönelmelerinde ilgilerinin etkisinin yüksek olduğunu, bunun mezuniyet sürecinde istihdam edilmeyi de olumlu ya da olumsuz anlamda etkilediği ifade edilmektedir (Kaysi, 2021). Bu konuda Dinç (2008) çalışmasında öğrencilerin meslek tercihlerini etkileyen faktörler arasında kariyer beklentisi, yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, sosyal statü beklentisi; bunlar yanında mesleki bilgi ve beceri, mesleki tecrübe, aile çevresi ve eğitim

çevresi olduğu bildirilmiştir. İfade edilen bu faktörler yanında öğrencinin meslek tercihlerinin lise dönemlerinde oluşmaya başladığı; mezun olduğu lise türünün üniversitede okumayı seçeceği bölüm-program üzerinde, buna bağlı olarak seçeceği meslekte etkili olduğu bildirilmiştir (Özay Köse, 2014, Kaysi, 2021). Örneğin; Ayık, Özdemir ve Yavuz (2007) tıp fakültesi, diş hekimliği fakültesi ve eczacılık fakültesi gibi sağlık alanında hizmet veren bölümlerde okuyan üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada bu bölümlerin fen lisesini okumuş öğrenciler tarafından tercih edildiğini ifade etmektedir (Korkut-Owen vd., 2012). Yine Çiftçi vd. (2011) çalışmasında sağlık bilimleri fakültelerini tercih eden öğrencilerin Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi mezunu oldukları ifade edilmektedir. Fen liseleri müfredatlarında; yoğun olarak fizik, kimya ve biyoloji derslerini barındırmaktadır. Bu derslerden biri olan ve kısaca canlı bilimi olarak tanımlanabilen biyoloji, önemli temel bilimlerden biridir. Temel bir bilim olan biyoloji, değişen ve gelişen hayatta insanların bu değişime uyum sağlamalarına büyük katkılar sağlamaktadır. Biyoloji biliminin bu önemi, biyoloji dersini tüm okullar için de önemli hale getirmiş ve diğer dersler arasında değer kazanmasında rol oynamıştır (Atıcı, 2013). Bu önemde sağlık alanında eğitim öğretim sunan üniversite program ya da bölümlerinin müfredatlarında da temel ders olarak biyoloji dersi olmasının dikkate değere olduğu düşünülmektedir.

Bu anlamda Karadeniz’de bulunan bir vakıf üniversitesinin SHMYO’nun programlarına ait ders planları incelenmiş, toplam 405 dersin bulunduğu ve bu derslerin 102 tanesinin biyoloji tabanında olduğu anlaşılmıştır. Tüm bu bilgilerden hareketle lise öğrencilerinin üniversitede ön lisans programı seçerken lise döneminde aldıkları biyoloji dersinin etkisi merak uyandırmıştır. Bu nedenle SHMYO öğrencilerinin üniversite bölümlerini seçmelerinde biyoloji dersinin etki düzeyi ve bu etkinin farklı etkenler (yaş, cinsiyet vb.) düzeyindeki durumu incelenmek istenmiştir.

Araştırma Problemi

SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin etkisi düzeyi nedir?

Bu ana problem kapsamında öğrencilerin biyoloji temelli ön lisans programlarını seçerken biyoloji dersini sevme düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir.

Araştırma alt problemleri

SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmek, öğrencinin;

1. Mezun olduğu okul türüne
2. Üniversitede okuduğu programa
3. Yaşına
4. Cinsiyetine
5. Anne eğitim durumuna
6. Anne mesleğine
7. Baba eğitim durumuna
8. Baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılı bahar yarısında ilgili vakıf üniversitesinde nicel araştırma yaklaşımına göre tarama deseninde yapılmıştır. Tarama araştırmaları katılımcıların bir konuyla, olayla ilgili görüşlerinin veya ilgi, beceri ve yetenek gibi özelliklerinin belirlenmesini, betimlenmesini sağlamaktadır. Yani tarama araştırmaları, araştırma konusu ile ilgili mevcut durumu olduğu gibi ortaya koymak amacındadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2023). Karasar’a göre (2023) tarama araştırmalarında araştırılan konular veya olaylar değiştirilmez, bilinmek istenen bir durum mevcuttur ve önemli olan bu durumu olduğu haliyle sunmaktır (Karasar, 2023)

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Karadeniz Bölgesi'nde bulunan bir vakıf üniversitesinin SHMYO biriminde öğrenim görmekte olan ön lisans öğrencileri oluştururken çalışmanın örneklemini bu vakıf üniversitesinin SHMYO biriminde öğrenim gören 310 ön lisans öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilere, öğrenim gördükleri programların danışmanları aracılığı ile ulaşılmıştır. Çalışmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı/Araçları

Veri toplama aracı olarak 2 kısımdan oluşan bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama aracının ilk kısmı kişisel bilgi toplama formu, ikinci kısmı biyoloji tutum ölçeğidir. Veri toplama aracı Google form olarak çevrimiçi hazırlanıp, SHMYO program başkanları aracılığıyla öğrencilere iletilmiştir.

Kişisel bilgi toplama formu. Araştırma kapsamında katılımcılara ilişkin; mezun olunan okul türü, yaş, cinsiyet, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin mesleği ve babanın mesleği belirleyen 9 madde ile bilgi toplanmıştır.

Biyoloji Tutum ölçeği. Ölçek olarak, Özyay Köse ve Gül (2016) tarafından geliştirilen 11 maddelik biyoloji tutum ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutu bulunmamaktadır. Ölçeğin güvenilirliği için bu çalışma adına Cronbach alfa değerine bakılmış ve ,90 olarak tespit edilmiştir. İlgili ölçeğin ana çalışma makalesinde Cronbach alfa değerine yer verilmemiştir.

Veri Analiz

Verilerin değerlendirilmesinde ortalama değerler dikkate alınmıştır. Ortalama puanların aralıklarının belirlenmesinde Kutu & Sözbilir'in (2011) çalışmasındaki ölçüt kullanılmıştır. Buna göre değerlendirmede kullanılan aralıklar şöyledir: 1.00-1.80: çok düşük, 1.81-2.60: düşük, 2.61-3.40: orta, 3.41-4.20: yüksek ve 4.21-5.00: çok yüksek (Kutu & Sözbilir, 2011). Veriler SPSS 2020 Programı ile analiz edilmiştir. Çalışma verilerinin normallik değerlerine bakılmış, normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bu nedenle verilerin analizinde Mann-Whitney Testi ve Kruskal-Wallis Testi kullanılmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada elde edilen veriler araştırma sorularına göre analiz edilerek aşağıda sıra ile sunulmuştur. Veriler analiz edilmeden önce normal dağılım gösterip göstermeme yönünden incelenmiş, verilerin normal dağılım göstermedikleri anlaşılmıştır. Buna göre verilerin analizinde parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Çalışma, geçerlilik yönünden de analiz edilmiş ve Cronbach alfa değeri ,907 olarak bulunmuştur. Bu bilgiler kapsamında veriler araştırma sorularına göre analiz edilerek aşağıda sıra ile sunulmuştur.

Çalışmanın ana problemi: SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin etkisi düzeyi nedir?

Katılımcıların söz konusu ana araştırma problemi kapsamında ölçekteki maddelerin her birine verdikleri yanıtların ortalama puanları verilen Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1
Ölçeğe Ait Betimsel İstatistikler

	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Tamamen Katlıyorum		\bar{x}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Lisede biyoloji dersinde başarılıydım.	24	6,9	47	13,4	110	31,4	139	39,7	30	8,6	3,3	1,031
2. Mesleğimi biyoloji dersini sevdiğim ve yeteneğim/ilgim olduğu için seçtim.	66	18,8	92	26,1	77	21,9	94	26,7	23	6,5	2,76	1,219
3. Lisede biyoloji öğretmenimi sevdiğim için bu mesleği seçtim.	93	26,6	139	39,7	57	16,3	44	12,6	17	4,9	2,29	1,134

4. Biyoloji öğretmenimiz biyoloji ile ilgili meslek dalları hakkında yeterince bilgi verdiği için bu mesleği seçtim.	79	22,7	131	37,6	74	21,3	48	13,8	16	4,6	2,4	1,118
5. Bu mesleği seçmemde canlıları, çevremdeki olayları merak etmem etkili oldu.	46	13,4	71	20,7	65	19	122	35,6	39	11,4	3,11	1,244
6. Çevremde en çok biyoloji ile ilgili mesleklerle uğraşan kişiler olması bu mesleği seçmemde etkili oldu.	77	22,4	129	37,6	65	19,0	54	15,7	18	5,2	2,44	1,153
7. Canlılarla ve doğayla alakalı belgeseller biyoloji temelli mesleklere ilgi duymama sağladı	61	17,5	100	28,7	71	20,3	94	26,9	23	6,6	2,77	1,211
8. Basın yayın organlarındaki yazı ve resimler biyoloji temelli mesleklere ilgimi arttırdı.	58	16,7	101	29,0	85	24,4	86	24,7	18	5,2	2,73	1,158
9. Biyoloji temelli birçok mesleğin önu açık, kariyer yapma olanağı, gözde ve saygın meslekler olması mesleğimi seçmemde etkili oldu	48	13,8	56	16	62	17,8	135	38,7	48	13,8	3,23	1,265
10. Araştırmacı bir kişiliğim olduğu ve laboratuvar çalışmalarını sevdiğim için biyoloji temelli mesleklerin bana uygun olduğunu düşünürüm.	37	10,7	54	15,6	77	22,3	134	38,7	44	12,7	3,27	1,187
11. Ailem seçeceğim meslek hakkında önerilerde bulundu.	35	10,2	28	8,2	35	10,2	175	51	70	20,4	3,63	1,192
Genel Ortalama												2,90 0,50

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların verdikleri cevaplar kapsamında ölçekten elde edilen verilerin genel puan ortalaması 2,90 iken ölçekteki her bir maddenin 2,29 ve üzerinde ortanın altında bir değer almış olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte ölçek maddelerinin cevaplamalarında kayıplar olduğu da tespit edilmiştir.

Çalışmanın birinci araştırma alt problemi: SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmek, öğrencinin mezun olduğu okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin mezun olunan okul türlerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına dair yanıtların Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin bulguları Tablo.2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

SHMYO Ön Lisans Programlarının Seçilmesinde Biyoloji Dersini Sevmenin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Analizi

Mezun Olunan Lise Türü	n	Sıra ortalaması	sd	x ²	p
Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	101	144,85	7	11,1	0,134
Ticaret Meslek Lisesi	13	191,96			
Kız Teknik ve Meslek Lisesi	12	128,17			
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	11	141,95			
Tarım Meslek Lisesi	1	309,00			
Sosyal Bilimler Lisesi	1	282,50			
Anadolu Lisesi	146	157,72			
Anadolu İmam Hatip Lisesi	25	174,48			
Toplam	310				

Tablo 2’ye göre; öğrencilerin biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, mezun olunan lise türlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır, x², (sd=7, n=310) =11.1, p>.05.

Bu bulgu, meslek seçiminde biyoloji dersini sevmenin mezun olunan lise türüne göre bir fark oluşturmadığını gösterir.

Çalışmanın ikinci araştırma alt problemi: SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmek, öğrencinin üniversitede okuduğu programa göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin üniversitede okunan programlara göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına dair yanıtların Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin bulguları Tablo.3’de sunulmuştur.

Tablo 3.

SHMYO Ön Lisans Programlarının Seçilmesinde Biyoloji Dersini Sevmenin Üniversitede Okunan Programa Göre Analizi

Üniversitede Okunan Program	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Ağız ve Diş sağlığı	13	146,35	7	21,2	0,003
Anestezi	78	154,92			
Çocuk Gelişimi	5	101,40			
Diş ve Protez Teknolojileri	35	126,40			
Eczane Hizmetleri	11	163,36			
İlk ve Acil Yardım	133	152,77			
Patoloji Laboratuvar Teknikleri	28	221,34			
Tıbbi Görüntüleme Teknikleri	7	139,21			
Toplam	310				

Tablo 3’e göre; öğrencilerin biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, üniversitede okunan programlara göre anlamlı şekilde farklılaştığı anlaşılmıştır, χ^2 , (sd=7, n=310) =21.2, p<.05. Bu bulgu, meslek seçiminde biyoloji dersini sevmenin üniversitede okunan programa göre bir fark oluşturduğunu gösterir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında da ölçekte en yüksek puanın patoloji laboratuvar teknikleri programında okuyan öğrencilere ait olduğu, bunu sırasıyla eczane hizmetleri ve anestezi programı öğrencilerinin izlediği görülmektedir.

Çalışmanın üçüncü araştırma alt problemi: SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmek, öğrencinin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin yaşa göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına dair yanıtların Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin bulguları Tablo.4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

SHMYO Ön Lisans Programlarının Seçilmesinde Biyoloji Dersini Sevmenin Yaşa Göre Analizi

Yaş	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
18-21	178	150,84	3	1,45	0,693
21-24	109	159,76			
24-27	12	171,04			
27-30	11	171,77			
Toplam	310				

Tablo 4’e göre; öğrencilerin biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, yaşa göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır, χ^2 , (sd=3, n=310) =1.45, p>.05. Bu bulgu, meslek seçiminde biyoloji dersini sevmenin yaşa göre bir fark oluşturmadığını gösterir.

Çalışmanın dördüncü araştırma alt problemi: SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmek, öğrencinin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına dair yanıtların Mann Whitney U testi sonuçlarına ilişkin bulguları Tablo.5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

SHMYO Ön Lisans Programlarının Seçilmesinde Biyoloji Dersini Sevmenin Cinsiyete Göre Analizi

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	235	155,8	36623	8732	0,905
Erkek	75	154,4	11582		
Toplam	310				

Tablo 5'e göre; öğrencilerin biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır, $U=8732$, $p>.05$. Bu bulgu, meslek seçiminde biyoloji dersini sevmenin cinsiyete göre bir fark oluşturmadığını gösterir.

Çalışmanın beşinci araştırma alt problemi: SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmek, öğrencinin anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına dair yanıtların Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin bulguları Tablo.6'te sunulmuştur.

Tablo 6.

SHMYO Ön Lisans Programlarının Seçilmesinde Biyoloji Dersini Sevmenin Annenin Eğitim Durumuna Göre Analizi

Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
İlkokul	113	157,46	3	2,12	0,546
Ortaokul	84	151,63			
Lise	81	149,10			
Üniversite	32	174,92			
Toplam	310				

Tablo 6'ya göre; öğrencilerin biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, annenin eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır, χ^2 , ($sd=3$, $n=310$) =2.12, $p>.05$. Bu bulgu, meslek seçiminde biyoloji dersini sevmenin annenin eğitim durumuna göre bir fark oluşturmadığını gösterir.

Çalışmanın altıncı araştırma alt problemi: SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmek, öğrencinin anne mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin annenin mesleğine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına dair yanıtların Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin bulguları Tablo.7'da sunulmuştur.

Tablo 7.

SHMYO Ön Lisans Programlarının Seçilmesinde Biyoloji Dersini Sevmenin Annenin Mesleğine Göre Analizi

Anne Mesleği	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Devlet Memuru	29	186,12	5	3,92	0,56
Ev Hanımı	231	151,69			
Serbest Meslek	12	157,88			

İşçi	33	155,44
Çalışmıyor	1	126,00
Emekli	4	154,38
Toplam	310	

Tablo 7'ye göre; öğrencilerin biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, annenin mesleğine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır, χ^2 , (sd=5, n=310) =3.92, $p>.05$. Bu bulgu, meslek seçiminde biyoloji dersini sevmenin annenin mesleğine göre bir fark oluşturmadığını gösterir.

Çalışmanın yedinci araştırma alt problemi: SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmek, öğrencinin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin babanın eğitimine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına dair yanıtların Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin bulguları Tablo.8'de sunulmuştur.

Tablo 8.

SHMYO Ön Lisans Programlarının Seçilmesinde Biyoloji Dersini Sevmenin Babanın Eğitim Durumuna Göre Analizi

Baba Eğitimi	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
İlkokul	60	167,84	3	3,79	0,285
Ortaokul	92	143,37			
Lise	106	153,26			
Üniversite	52	167,29			
Toplam	310				

Tablo 8'e göre; öğrencilerin biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, babanın eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır, χ^2 , (sd=3, n=310) =3.79, $p>.05$. Bu bulgu, meslek seçiminde biyoloji dersini sevmenin babanın eğitim durumuna göre bir fark oluşturmadığını gösterir.

Çalışmanın sekizinci araştırma alt problemi: SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmek, öğrencinin baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarının seçilmesinde biyoloji dersini sevmenin babanın mesleğine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına dair yanıtların Kruskal-Wallis testi sonuçlarına ilişkin bulguları Tablo.9'de sunulmuştur.

Tablo 9.

SHMYO Ön Lisans Programlarının Seçilmesinde Biyoloji Dersini Sevmenin Babanın Eğitimine Göre Analizi

Baba Mesleği	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Devlet Memuru	44	183,58	9	13,97	0,123
Serbest Meslek	81	137,09			
İşçi	100	152,32			
Çalışmıyor	3	52,83			
Emekli	55	156,15			
Çiftçi	16	148,69			
Mühendis	2	180,75			
Diş Hekimi	1	98,50			
Doktor	1	112,00			
Veteriner Hekim	1	248,50			

Tablo 9'a göre; öğrencilerin biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, babanın eğitimine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır, x^2 , (sd=9, n=310) =13.97, $p>.05$. Bu bulgu, meslek seçiminde biyoloji dersini sevmenin babanın mesleğine göre bir fark oluşturmadığını gösterir.

Bu bulgulara göre; SHMYO programları seçmede biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, mezun olunan lise türüne, yaşa, cinsiyete, anne-babanın eğitim durumuna ve mesleğine göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Buna karşın SHMYO programları seçmede biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların üniversitede okunan programlara göre farklılaştığı anlaşılmıştır.

Tartışma

Çalışmanın bu bölümünde; elde edilen bulguların tartışmasına yer verilmiştir.

Çalışmanın bulgularına göre öğrencilerin biyoloji dersine yönelik ölçekteki her maddeye verdikleri yanıt ortalaması 2,90'dır. Bu oran, bu çalışmada kullanılan ölçeği kullanmış olan Özay ve Köse (2016) çalışmasındaki 3,53 oranının altındadır. Ortaöğretim öğrencilerinin biyoloji dersine yönelik tutumlarının çalışıldığı Atik ve Erkoç (2015) çalışmasında ise bu oran 3,20 ile orta düzeyde tespit edilmiştir. Bu durum mevcut çalışmanın Atik ve Erkoç (2015) ile Özay ve Köse (2016) çalışmasına göre ortanın altında olarak değerlendirilmiştir. Çalışmalar arasındaki farkın örneklem içeriğinden kaynakladığı düşünülmektedir. Nitekim mevcut çalışma ile aynı ölçeğin kullanıldığı Özay ve Köse (2016) çalışmasının örnekleminde meslek sahibi 72 birey yer almış, Atik ve Erkoç (2015) çalışmasında ortaöğretim öğrencileri yer almış, mevcut çalışmada ise; 310 üniversite öğrencisi yer almıştır. Örneklem sayısı daha yüksek olmasına rağmen daha düşük bir ortalama elde edilmiş olması ise örneklemden nicel farklılıktan ziyade katılımcıların yetişkin veya ortaöğretim bakış açısından farklı bir bakış açısına sahip olabilecekleri ihtimalini akla getirmiştir. Nitekim çalışmamızda yer alanlar üniversite öğrenci olduklarından, mesleklerinde zaman geçirmediğinden ve üniversite tercihlerinde biyoloji dersi dışında hangi faktörlerin ele alındığını bildirmediklerinden bu konudaki düşüncelerinin farklı olduğu düşünülmüştür.

Çalışmada öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarını seçmelerinde biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, mezun oldukları lise türlerine göre anlamlı şekilde farklılaşp farklılaşmadığına bakılmış ve anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu bulguya göre SHMYO programlarının seçiminde hipotezin aksine okul türünün baskın olmadığı yorumu yapılabilir. Gürdoğan (2016) çalışmasında da benzer bir sonuç çıkmış ve öğrencinin mezun olduğu lise'' ile üniversiteyi tercihi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Buna karşın, mezun olunan liseye göre öğrencilerin bölümlerini seçme nedenlerinin araştırıldığı Korkut Owen vd., (2012) çalışmasında meslek seçimi nedenleriyle mezun olunan lise türleri arasında genel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Yelken (2008) çalışmasında da okul türü ile tercihler arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Atıcı ve Erkoç (2015) çalışmasında da okul türü ile biyoloji tutumu arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Eldeki çalışmada varsayımın ya da diğer çalışmaların aksine sonuç çıkması çalışmada öğrencilere sunulan okul türleri konusundaki tercih sayısının fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada SHMYO öğrencilerinin okudukları ön lisans programlarını seçmelerinde biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların anlamlı şekilde farklılaşp farklılaşmadığına bakılmış, anlamlı bir fark tespit edilmiş ve bu farkın patoloji laboratuvar teknikleri programı yönünde olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle patoloji laboratuvar teknikleri programını tercih eden öğrencilerin biyoloji dersini daha fazla sevdikleri yorumu yapılabilir. Bu durum çalışmada adı geçen programların müfredatlarında yer alan anatomi ve fizyoloji gibi ortak dersler yanında patoloji laboratuvar teknikleri programının müfredatında diğer programlarda yer almayan histoloji dersinin varlığına bağlanmıştır. Özay ve Köse (2016) çalışmasında ise katılımcıların, ölçekten aldıkları puanların mesleklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına bakılmış, anlamlı bir fark oluştuğu ve farkın hemşirelik,

gıda mühendisliği yönünde olduğu tespit edilmiştir. 66 lisans öğrenci ile yapılan ve biyoloji öğretmen adaylarının bölümü tercih etme nedenleri ve akademik başarılarını içeren çalışmada Atıcı (2013); 66 öğrenciden 26'sının (%35,85) biyoloji bölümünü seçmelerinin nedenini puanlarının başka bölümlere yetmeme olarak gösterdiklerini belirtmiş, bu öğrencilerden sadece 7'sinin (%10,60) biyoloji alanını sevme ifadesini belirttiği anlaşılmıştır. Eldeki çalışmada ise; ön lisans sağlık programlarını seçmiş olan 310 öğrenciden lisede biyoloji dersini sevme ifadesine katılan/tamamen katılanların 117 (%33,2) olduğu anlaşılmıştır. Bu oranlara bakıldığında SHMYO programlarını seçen öğrencilerin doğrudan biyoloji bölümünü seçen öğrencilerden daha fazla biyoloji bilimini sevdikleri yorumu yapılabilir. Ayrıca Özay ve Köse (2016) çalışmada madde olarak en yüksek ortalamaya 3,89 ile "Lisede biyoloji öğretmenimi sevdiğim için bu mesleği seçtim" maddesi sahipken; en düşük ortalamaya 3,40 ile "Çevremde en çok biyoloji ile ilgili mesleklerle uğraşan kişiler olması bu mesleği seçmemde etkili oldu" maddesi sahiptir. Eldeki çalışmada ise en yüksek ortalamaya 3,63 ile "Ailem seçeceğim meslek hakkında önerilerde bulundu" maddesi sahipken, en düşük ortalamaya 2,29 ile "Lisede biyoloji öğretmenimi sevdiğim için bu mesleği seçtim" maddesi sahiptir. Yani öğrenciler, meslek sahibi olacakları programları seçerken ailelerinin, öğretmenlerinden daha etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Buna benzer bir çalışma Atli ve Gür (2019) tarafından lise öğrencilerinin meslek tercihleri ve bu tercihlerine etki eden faktörler üzerine yapılmıştır. Çalışmada 855 lise öğrencisinin verdikleri yanıt ortalamaları dikkate alındığında öğrencilerin öncelikle kendi seçimlerini yaptıkları, bir sonraki sırada anne-babalarını dikkate aldıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Yani ailelerin, bireylerin meslek ya da program seçimlerinde etkili oldukları ifade edilmektedir. Bununla birlikte eldeki çalışmada katılımcıların 3,3 puan ortalaması ile 3. sırada yer alan "Lisede biyoloji dersinde başarılıydım" şeklindeki maddesinin öğrencileri, ailelerinin yönlendirmesindeki sebepler arasında olduğu düşünülmektedir. Yani öğrenciler biyoloji öğretmenlerini sevmeyebilirler, aileleri tarafından yönlendirilmiş olabilirler fakat aslında yine biyoloji dersinden başarılı oldukları için biyoloji temelli derslerin ağırlıklı olduğu sağlık programlarını seçmeye meyletmış olabilirler. Ama öğrencilerin kendi istekleri yönünde değil de ailelerinin istedikleri yönünde karar verdiklerini öne çıkarmalarının önemsenmesi gerektiği düşünülmektedir. Nitekim Özay ve Köse (2016) çalışmada meslek hayatındaki başarı ihtimalinin, tercih edilmeyen bir programdan mezun olunduğu taktirde düşük olduğu ifade edilmektedir. Atli ve Canpolat (2023) tarafından üniversite öğrencilerinin bölüm tercihlerini etkileyen faktörler üzerine yaptıkları çalışmasındaki da öğrencilerin %51,16'sının bölümlere ya da bölümle ilgili alanlara olan ilgi, sevme, hoş gitme nedenlerini öne çıkardıkları tespit edilmiştir. Aynı çalışmada aile faktörünün etki oranı ise %15,50 olarak bildirilmiştir. Nalbantoğlu Yılmaz (2017) tarafından lise öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen 9 faktör üzerine yapılan bir başka çalışmada ise öğrencilerin en etkili unsur olarak mesleğe duydukları ilgiyi öne sürdükleri, aile etkisini 9 maddede 7. sırada dile getirdikleri anlaşılmıştır. Korkut-Owen, Kepir, Özdemir vd (2012) tarafından üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri üzerine yaptıkları çalışmaya bakıldığında ise mesleğe olan ilginin 25 madde arasında ilk sırada yer aldığı, anne baba etkisinin ise 13. sırada yer aldığı görülmektedir. Özçelik ve diğerleri (2013) çalışmada üniversite öğrencilerinin biyoloji bölümünden beklentilerine dair tespitlerde bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin %36'sı ortaöğretimde gördükleri biyoloji dersinin üniversitedeki seçimlerinde etkili olduğunu ifade ederken, %46'sı bu soruya kısmen cevabını vermiştir. Bu bulgular dikkate alındığında üniversite-lise öğrencisi ve yetişkin bakış açılarının meslek seçimlerinde veya üniversitedeki seçimlerinde bir derse ilgi, alana ilgi ve aile yönlendirmesi arasında yoğrulduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Bunlara karşın Soysal ve Arıcıoğulları (2021) tarafından üniversite öğrencileri arasında meslek seçimleri üzerine yapılan bir çalışmada katılımcıların %36,8'i ise ailelerinin ve kendilerinin meslek seçimlerinde etkili olduklarına hiç katılmadıkları, yine aynı öğrencilerin sadece %3'ünün buna katıldıkları anlaşılmıştır. Biyolojiyi sevmek ve bununla bağlantılı program seçimi konusunda çalışmamızla kıyaslandığında aile etkisi oranının %20,4 olduğu tayin edilmiştir. Karaman, Yıldırım ve Ertürk (2018) çalışmada da mesleği kendi tercihiyle seçtiğini ifade eden öğrencilerin katılımcıların %36,1'ini oluşturduğu belirtilirken, aile isteğiyle seçildiğini ifade edenlerin oranları %6,9 olarak belirtilmiştir. Bu bulgular ailelerin, meslek seçiminde ya da meslek seçimine etki eden faktörlere etkisi konusunda farklılıklar olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmada öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarını seçmelerinde biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, yaşa göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış ve

anlamli bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın meslek seçiminde yaşın etkisinin araştırıldığı Ensari ve Alay (2017) çalışmasında yaş ile meslek seçimi arasında genel olarak anlamli bir fark olduğu, sadece statü beklentisi bakımından yaş düzeyleri arasında bir fark olmadığı görülmüştür. Sosyal ve Arıcıoğulları (2021) çalışmasında yaşa göre bir fark olmadığı görülmüştür. Ortaöğretim öğrencilerinin biyoloji tutumları çalışmasında da Atıcı ve Erkoç (2015) yaşa göre anlamli bir farkın olmadığını ifade etmiştir. Bu sonuçlara benzer şekilde Kaysi (2021) çalışmasında da katılımcıların yaş grupları ve öğrenim gördükleri programlar arasında farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin, SHMYO ön lisans programlarını seçmelerinde biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, cinsiyetlerine göre anlamli şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı bakılmış ve anlamli fark bulunmamıştır. Aynı durum Özay ve Köse (2016) çalışmasında da izlenmiştir. Bunun dışında özellikle meslek seçiminde etkili faktörler ve demografik özelliklerle ilişki üzerine yapılmış Ensari ve Alay (2017) ve Gürdoğan (2016) çalışmasında katılımcıların meslek seçimlerinde cinsiyetlerinin anlamli bir fark oluşturmadığı anlaşılmıştır. Mesleki yeterlilik ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakılan Sosyal ve Arıcıoğulları (2021) çalışmasında cinsiyetle mesleki yeterlilik arasında herhangi anlamli bir fark olmadığı görülmüştür. Mesleki ilgi ölçęği çalışmasında Kaysi (2021) meslek seçim farkındalığı boyutunda cinsiyete göre kadınlar lehine anlamli bir fark tespit etmekle birlikte diğer boyutlarda ve ölçęğin genelinde anlamli bir fark tespit edilmediğini ifade etmiştir. Bunlar yanında ortaöğretim öğrencilerinin biyoloji dersine yönelik ilgi, zevk ve kaygı tutumlarını tespit etmeye çalışan Atıcı ve Erkoç (2015) cinsiyet ile ilgi arasında anlamli bir fark olmadığını tespit etmiştir. Korkut-Owen vd (2012) çalışmasında meslek seçimleriyle cinsiyet arasında genel olarak anlamli fark görüldüğü anlaşılmıştır. Biyoloji dersine yönelik tutumla ilgili meslek lisesi öğrencileri üzerine çalışma yapan Arısoy (2019) cinsiyetle ölçek puanı arasında cinsiyete göre anlamli bir fark olduğunu tespit etmiştir. Aydemir'in (2018) üniversite öğrencilerinin meslek tercihlerini belirleyen faktörlerle ilgili çalışmasında, cinsiyet ile kariyer yapma imkanı arasında anlamli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dikkate alınan çalışmalar kapsamında günümüz sosyo-ekonomik koşulları dikkate alındığında meslek seçimine karar vermede cinsiyetin etkili bir değişken olarak dikkate alınması gerekir gerekmediğinin düşünülmesi gerektiği söylenebilir.

Çalışmada öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarını seçmelerinde biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, anne-babanın eğitim durumuna göre anlamli şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış, anne-babanın eğitim durumuna göre anlamli bir farkın oluşmadığı anlaşılmıştır. Meslek seçimiyle bağlantılı olarak öğrencilerin bölüm seçimlerinde anne-babanın eğitim durumunun etkisine bakıldığı Korkut-Owen, Kepir, Özdemir vd (2012) ve Yelken (2008) çalışmasında genel olarak anlamli bir fark olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızla, diğer çalışmalar arasındaki bu farkın, eldeki çalışmada tek boyut üzerinde bakılan ve madde bazında ayırımın yapılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarını seçmelerinde biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, annenin ve babanın mesleğine göre anlamli şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış ve anlamli bir fark tespit edilmemiştir. Yani biyoloji sevmekle ve buna bağlı meslek seçiminde ebeveyn mesleklerinin ilişkisinin kayda değer olmadığı tespit edilmiştir. Nitekim ölçekte bu yönde tespiti sağlayacak olan "Çevremde en çok biyoloji ile ilgili mesleklerle uğraşan kişiler olması bu mesleği seçmemde etkili oldu." maddesinin ortalamasına bakıldığında 2,44 olduğu ve nispeten düşük olduğu tespit edilmiştir. Benzer maddeye Özay ve Köse (2016) çalışmasında verilen yanıtların ortalaması ise; 3,40 olarak tespit edilmiş ve bu ortalamanın eldeki çalışmadan daha yüksek olduğu görülmüştür. Yani meslek seçiminde eldeki çalışmada yer alan katılımcıların çevrelerinden (anne-baba mevkiinde) etkilenmesinin düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin üniversite ve meslek tercihleri üzerine Yelken (2008) tarafından yapılan araştırmaya göre ise baba mesleği ile meslek tercihleri veya bu tercihin değerlendirilmesi ilişkisi arasında anlamli bir ilişki bulunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

2022-2023 eğitim öğretim yılında bir vakıf üniversitesi SHMYO ön lisans programlarında öğrenim gören öğrencilerin meslek seçimlerinde biyoloji dersine olan ilgi ve tutumlarının mezun oldukları lise,

üniversitede okudukları program, yaşları, cinsiyetleri, annelerinin eğitim durumu ve mesleği, babalarının eğitim durumu ve mesleği kriterleri açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bölümde çalışmamıza ait sonuçlara yer verilmiştir.

Öğrencilerin çalışmaya katılımın orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Bunun altında ölçeğin çevrimiçi olarak iletilmesinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle bundan sonra yapılan çalışmalarda yine çevrimiçi olarak iletilmesinin ama bu defa senkronize olarak aynı anda sınıfta cevaplamının sağlanması önerilmektedir.

Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanları, mezun oldukları lise türlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Bundan sonraki çalışmalarda okul türlerindeki tercih hakkı sayısının azaltılması önerilmektedir. Nitekim bu değişkendeki tercih hakkı sayısının öğrencilerde bir kafa karışıklığı oluşturduğu düşünülmüştür.

Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların, üniversitede okunan programlara göre anlamlı şekilde farklılaştığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin SHMYO ön lisans programlarını seçmelerinde biyoloji dersini sevmek ile ilgili ölçekten aldıkları puanların, yaşa, cinsiyete, anne ve babanın eğitim durumu ve mesleğine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Açıkçası anne babanın eğitim ve mesleği değişkenlerine bakıldığında bir fark olacağı düşünülmekteydi. Farkın oluşmaması maddelerin bağımlı-bağımsız değişkenler bazında analiz yapılmamasına bağlanmıştır. Dolayısıyla daha sonraki çalışmalarda aynı maddelerin bu değişkenlere göre tek tek ele alınması önerilmektedir.

Mevcut çalışmalarla yapılan tartışma bölümünde görüldüğü gibi çalışmalar, bir dersi sevmenin mesleki tercih etkisinden çok mesleki tercihi etkileyen farklı unsurlar üzerindedir. Verilerin analizlerinde de frekans ve yüzde oranlarına bakılmıştır. Bu durum mevcut karşılaştırmayı güçleştirmektedir. Bu nedenle farklı demografik özelliklerin içine katıldığı ve öğrencilerin meslek seçiminde ortaöğretimde aldıkları ve ilgi duydukları dersler zemininde çalışmalar yapılması, ayrıca bu özelliklerin seçimlerdeki anlamlılık düzeylerinin tespit edileceği çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Kısıtlılıklar/Sınırlılıklar: Çalışmada 2316 ön lisans öğrencisinden 310 öğrenciye ulaşılabildiği görülmüştür. Öğrencilerin çalışmanın yapıldığı dönem uzakta olmaları veri toplamada bir kısıtlılık oluşturmuştur. Çalışma sadece bir vakıf üniversitesi ve SHMYO ile sınırlandırılmıştır.

Kaynakça

- Arısoy, F. (2019). *Mesleki ve Teknik Lise Öğrencilerinin Biyoloji Dersi Tutumları İle Akademik Başarılarının İncelenmesi: Bingöl İli Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Atıcı, T. (2013). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Bölümü Tercih Etme Nedenleri ve Akademik Başarıları. *Turkish Journal of Education*, 2(4), 4-12.
- Atlı, A., & Canpolat, M. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Kariyer Yelkenlisi Modeli Açısından Değerlendirilmesi. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 6(1), 1-18.
- Atlı, A., & Gür, S. H. (2019). Lise Öğrencilerinin Meslek Tercihleri ve Bu Tercihlerine Etki Eden Faktörler. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 32-53.
- Aydemir, L. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Tercihlerini Belirleyen Faktörlere Yönelik Bir İnceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 713-723.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2023). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çiftçi, G. E., Bülbül, S. F., Bayar-Muluk, N., Çamur-Duyan, G., & Yılmaz, A. (2011). Sağlık Bilimleri Fakültesini Tercih Eden Öğrencilerin, Üniversite ve Meslek Tercihlerinde Etkili Olan Faktörler (Kırıkkale Üniversitesi Örneği). *J Kartal TR*, 22(3), 151-160.
- Dinç, E. (2008). Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksek Okulu- Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 90-106.
- Ensari, M. Ş., & K. Alay, H. (2017). Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Demografik Değişkenlerle İlişkisinin Araştırılması: İstanbul İlinde Bir Uygulama. *Humanitas*, 5(10), 409-422.
- Atik, A. D., & Erkoç, F. (2015). The Investigation of 9th Grade Students' Attitudes Towards the Science and The Course of Biology In Terms of Various Variables. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences* 5(2), 211-244.
- Gürdoğan, A. (2016). Öğrencilerin Üniversite Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Ortaca Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1238-1246.
- Karasar, N. (2023). *Bilimsel İrade Algı Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramsal İlkeler ve Teknikler*. Ankara: Nobel Kitap.
- Korkut Owen, F., D. Kepir, D., Özdemir, S., Ulaş, Ö., & Yılmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Seçme Nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151.
- Kutu, H., & Sözbilir, M. (2011). Yaşam temelli ARCS öğretim modeliyle 9. sınıf kimya dersi "Hayatımızda Kimya" ünitesinin öğretimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 29-62.
- Nalbantoğlu-Yılmaz, F. (2017). Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin İkili Karşılaştırmalar Yöntemiyle İncelenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 8(2), 224-239.

- Özay Köse, E. (2014). Ortaöğretim Öğrencilerinin Biyoloji Temelli Meslekleri Seçmelerinde Etkili Olan Nedenler. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(6), 30-38.
- Özay Köse, E., & Gül, Ş. (2016). Biyoloji Temelli Mesleklerin Seçiminde Biyolojiyi Sevmenin Etkisi. *Journal of Bayburt Education Faculty*, 11(1), 140-152.
- Özçelik, H., Ünser, Ö., Kaymaz, H., & Yay, A. N. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Biyoloji Bölümünden Beklentileri. *SDU Journal of Science (E-Journal)*, 8(2), 122-150.
- Soysal, A., & Arıcıoğulları, K. (2021). Meslek Seçiminde Yeterlilik Ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler: Sağlık Yönetimi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 2138-2153.
- Tuzcuoğlu, S. (1994). Meslek Seçimi ve önemi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 265-280.
- Ünal, L. I. (1990). Eğitim bilimleri öğrencilerinin istihdam beklentileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(23), 103-127.
- Yelken, K. (2008). *Orta Öğretim Son sınıf Öğrencilerinin Üniversite Tercihlerini ve meslek Seçimin Etkileyen Faktörler: Sakarya İl Merkezi Örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.